

Datum: 30.06.2026

Medij: Svet osiguranja

Rubrika Ekonomija

Autori: 4 Piše: MAJA JOVANOVIĆ

Teme: Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)

Napomena:

Površina: 1320

Naslov: Mladi u ekonomiji asimetrije

Strana: 42,43,44

Mladi u ekonomiji asimetrije

Mladi danas ulaze na tržište rada sa ograničenim finansijskim i socijalnim kapitalom, dok rast troškova života i širenje nestabilnih oblika zaposlenja dodatno povećava njihovu finansijsku nesigurnost. Ove promene predstavljaju izazov za banke i osiguravajuća društva, jer tradicionalni modeli procene kreditne sposobnosti sve teže odražavaju stvarnu ekonomsku poziciju novih klijenata

 Piše: MAJA JOVANOVIĆ

VEŠTAČKA INTELIGENCIJA I NOVE TEHNOLOGIJE UBRZANO menjaju tržište rada, zbog čega znanja i veštine stečeni kroz obrazovanje više ne ga-

rantuju dugoročnu ekonomsku vrednost pojedinca. Karijere postaju manje linearne i predvidive, sa češćim promenama posla, projektnim angažmanima i potrebom za kontinuiranim učenjem. Istovremeno, vrednost rutinskih zadataka opada, dok raste značaj kreativnosti, rešavanja problema, interdisciplinarnog znanja, komunikacije i sposobnost brzog prilagođavanja.

U takvom okruženju ekonomski značaj rada sve više zavisi od pristupa digitalnim platformama, mrežama, podacima i kapitalu. Tako se lako može desiti da pojedinac poseduje znanje, kreativnost i stručnost, ali njegova zarada zavisi od infrastrukture koju ne kontroliše – platformi, algoritama, tehnoloških sistema ili digitalnih tržišta. Tako nastaje nova vrsta ekonomske asimetrije: tržišnu vrednost rada sada ne određuje samo kvalitet znanja i rada, već i pristup prethodno navedenim resursima.

Takode, praksa je već pokazala da se kapital može brže uvećavati nego prihod od rada i znanja. Vlasništvo nad nekretninama, akcijama, platformama ili intelektualnom i drugim vrstama svojine generiše uvećanje bogatstva, dok su prihodi od rada izloženi pritiscima inflacije, automatizacije i globalne konkurencije. Zbog toga se jaz između onih koji poseduju kapital i onih koji se oslanjaju isključivo na rad dodatno produbljuje, što posebno pogađa

mlade generacije koje tek ulaze u ekonomski život.

Kreditni su prihvatljivi, ali ne i kamatne stope

Gordana Adamov Sadžakov iz Krovne organizacije mladih (KOMS) ističe da se mladi u Srbiji u proseku osamostaljuju oko 32. godine, odnosno kada po Zakonu o mladima više ne spadaju u tu kategoriju. S tim u vezi, ako banke žele da unaprede ponudu i kreiraju dodatne pogodnosti, moraju dobro da razumeju probleme sa kojima se ova ciljna grupa suočava.

„Prema podacima Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama mladih iz 2025. godine 2,2 odsto ima pozitivan stav prema kreditima kao finansijskoj instituciji, dok većina smatra da ih treba izbegavati. Iz odgovora ispitanika zaključuje se da oko 30 odsto mladih smatra da su krediti dobra stvar, ali da su kamate previsoke. Promena u tržištu rada se ogleda da svega 42 odsto zaposlenih mladih danas ima ugovor o radu na neodređeno vreme, što upućuje na to da banke moraju da se prilagode novim, fleksibilnim oblicima rada, da podržavaju mlade preduzetnike i sve koji prema kriterijumima banaka nisu kreditno sposobni“, navodi ona.

Mihail Arandarenko, profesor na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, mišljenja je, da postoji ambivalencija u pogledu predviđanja položaja mladih u odnosu na prethodne generacije. „Drugim rečima, istovremeno deluje više različitih faktora u različitim smerovima, ali se njihova pojedinačna relativna snaga u odnosu na druge faktore ne može u potpunosti sa-

gledati. U prilog pesimističkom pogledu na budućnost mladih mogli bi se navesti tehnološki, političko-ekonomski i demografski uticaji“, nabroja Arandarenko. Objašnjava da se tehnološki aspekt zasniva na ideji da bi automatizacija i AI u bliskoj budućnosti mogli učiniti ljudski rad suvišnim resursom, uz smanjenje udela rada u nacionalnom dohotku. U političkom kontekstu, dodaje, ova protivrečnost je još izraženija.

„Ona se raširila naporima kapitala i ideoloških neoliberala i slabljenjem sinidikata u postindustrijskom društvu. Ali pojedini aspekti – npr. frilenserski rad od kuće ili digitalni nomadizam, popularni su među mladima i često su njihov dobrovoljni izbor“, kaže on i naglašava da je Srbija nezahvalan primer za analizu zbog ekonomskih lomova koje je prošla devedesetih i dvehiljaditih, te da sadašnja generacija mladih odrasta svakako u boljim ekonomskim uslovima.

Adamov Sadžakov navodi da savremene promene na tržištu rada dovode mlade u poziciju dugoročne ekonomske ranjivosti.

„Više od polovine mladih ne ostvaruje prihode jer su u procesu obrazovanja ili su nezaposleni. Sa druge strane, suočeni su sa realnim troškovima budući da većina smatra da je za pristojan život neophodna plata veća od 130.000 dinara, a realnost je da taj iznos trenutno zarađuje svaka deseta mlada osoba. Posledica ekonomske nesigurnosti ogleda se u stambenoj zavisanosti. Trenutno blizu 60 odsto živi sa roditeljima, a više od četvrtine odnosno oko 27 odsto veruje da nikada neće moći da priušti sopstvenu nekretninu, osim ukoliko je ne nasledi“, ističe ona.

Datum: 30.06.2026

Medij: Svet osiguranja

Rubrika Ekonomija

Autori: 4 Piše: MAJA JOVANOVIĆ

Teme: Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)

Napomena:

Površina: 1320

Naslov: Mladi u ekonomiji asimetrije

Strana: 42,43,44

Profesor Arandarenko ukazuje, sa druge strane, na konsekvence trenutnih političko-demografskih i ekonomskih okolnosti. „U potencijalnom međugeneracijskom ratu oko preraspodele stagnantnog ili opadajućeg nacionalnog dohotka, starije generacije obično su jače, kao brojniji i istrajniji glasači. Demografski trendovi sada ukazuju na nepoverenje mladih u budućnost – sve je duže odlaganje ulaska u brak, a stopa ukupnog fertiliteta brzo opada, posebno u razvijenim zemljama“, navodi on.

Napominje, ipak, da ne treba izgubiti iz vida ni optimističku perspektivu gde nove tehnologije povećavaju produktivnost rada, a to dugoročno povećava ukupni dohodak i bogatstvo, uz mogućnost političke redistribucije u kojoj mladi – nisu na gubitku. Takve promene su se već dešavale u istoriji, poput širenja države blagostanja u 20. veku. U tom scenariju, mladi kao „digitalni urođenici“ mogu biti najveći dobitnici digitalne i AI transformacije, dok bi demografija vodila ka novoj ravnoteži sa stabilizacijom fertiliteta na nižem, ali održivom nivou.

Koja su moguća rešenja za položaj mlade generacije u finansijskom sistemu?

Profesorka na Univerzitetu Singidunum Lidija Barjaktarović ističe da živimo u vremenu u kome su promene izvesne i da će svi učesnici na finansijskom tržištu morati da traže uspešne poslovne modele.

„Studije rađene tokom i nakon korone ukazuju da finansijske organizacije treba da imaju fleksibilan i agilan pristup kako bi uspešno odgovorile na zahteve klijenata. Trebalo bi imati u vidu i da se menjaju karakteristike mladih generacija, koji će u budućnosti postati korisnici finansijskih proizvoda. Različita istraživanja ukazuju da su mladi svesniji značaja održivog poslovanja i ESG principa kao što su životna sredina, društvena odgovornost i korporativno upravljanje, te da prilikom donošenja odluka o korišćenju bankarskih proizvoda i usluga, kao i da po stilu života, nisu previše vezani za jedno mesto boravka. Ponuđači finansijskih usluga treba da uzmu to u obzir i da osmisle prilagođenu ponudu novoj ciljnoj grupi klijenata.

Gordana Adamov Sadžakov

Barjaktarović smatra i da pri finansiranju potreba mladih ljudi treba razmisliti o korišćenju lizinga kao odgovarajućem finansijskom instrumentu. „Vrlo je izvesno da je za finansiranje nepokretnih i pokretnih stvari smislenije koristiti lizing, jer je vlasnik predmeta lizinga finansijski posrednik, a kriterijumi za korišćenje ovog finansijskog proizvoda su fleksibilniji. Takođe, istorijski i aktuelni podaci o servisiranju obaveza prema finansijskim posrednicima, navikama potrošnje i digitalnoj reputaciji trebalo bi isto da sa razmotre kao kriterijumi za odobravanje finansijskih proizvoda. Izazov sa kojim će se banke i društva za osiguranje suočavati jeste koji će se primarni izvor otplate kredita, odnosno za uplatu premije polise, uzimati u obzir, a prilikom procene platežne sposobnosti, kao i koji će instrumenti obezbeđenja biti traženi ukoliko se mladi opredele za korišćenje kredita“, precizira Barjaktarović. Ukazuje da treba imati u vidu da su prethodne finansijske krize uticale na to da prednost u proceni kreditnog potencijala imaju redovna primanja i prihodi, odnosno „kreditno sposobne“ karakteristike, a da se kolaterali, odnosno „imovinski sposoban“ kriterijum, razmatra tek nakon što se utvrdi da je neko platežno sposoban da vrati pozajmljena novčana sredstva. Sugerise i da je posedovanje stvari bila važna karakteristika za domaće tržište početkom 2000-tih godina, ali je iskustvo pokazalo da postoje prednosti neposedovanja imovine i mogućnosti

Lidija Barjaktarović

korišćenja raspoloživih sredstava za druge potrebe kao što je – finansiranje obrtnih sredstava u poslovanju kompanija, brži obrt kapitala ili veća likvidnost.

Barjaktarović ističe da se prilikom istraživanja ponuda banaka visoko razvijenih finansijskih tržišta uočava da je razvijen paket tzv. wealth management proizvoda i to za fizička lica koja imaju visoku vrednost likvidne imovine, što ukazuje da krediti i polise osiguranja nisu više važni finansijski proizvodi za imućne pojedince. Objašnjava da je reč o savetodavnoj usluzi upravljanja bogatstvom gde banka u ulozi finansijskog posrednika kombinuje finansijsko planiranje, upravljanje investicijama, poreske strategije i planiranje nasleđa, u strategiju prilagođenu pojedincima sa visokom neto vrednošću, kako bi se zaštitila i uvećala imovina pojedinca, odnosno kako bi se adekvatno raspodelila na buduće generacije. „Na našem tržištu, u ovom trenutku, domaće banke osnovane stranim kapitalom imaju agresivnu kampanju ka bogatim klijentima, ali je njihova ponuda proizvoda još uvek usmerena na užu segment tržišta“, tvrdi ona.

Adamov Sadžakov je mišljenja da se finansijska sigurnost mladih ne može rešiti isključivo komercijalnim bankarskim proizvodima, već zahteva hitnu, sistemsku reakciju države i prepoznavanje potreba mladih u kreiranju javnih politika. „Nedavni pokušaj rešavanja ovog problema novim subvencionisanim stambenim kreditima za mlade nije naišao na odo-

Datum: 30.06.2026

Medij: Svet osiguranja

Rubrika Ekonomija

Autori: 4 Piše: MAJA JOVANOVIĆ

Teme: Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)

Napomena:

Površina: 1320

Naslov: Mladi u ekonomiji asimetrije

Strana: 42,43,44

bravanje jer je donet brzo i bez suštinskog uključivanja mladih zbog čega blizu 70 odsto mladih ima negativan stav o ovim merama“, navodi Adamov Sadžakov. Dodaje da prava rešenja treba da obuhvate reformu radnog zakonodavstva koja će radnicima u fleksibilnim oblicima rada garantovati punu sigurnost, kao i zdravstvenu i socijalnu zaštitu, ali i punu primenu programa Garancija za mlade, kao i zakonsko definisanje plaćenih radnih praksi.

U Srbiji postoji oko 40.000 mladih preduzetnika

Prema podacima APR-a u 2023. registrovano je oko 117.000 preduzetnika koji zapošljavaju više od 230.000 radnika. Istraživanja Instituta za razvoj i inovacije pokazuju da oko 39.000 preduzetnika ima između 18 i 30 godina, što pokazuje da mladi čine značajan, ali i dalje ograničen deo preduzetničke populacije. Istovremeno, CEVES navodi da oko 36 odsto mladih želi da pokrene sopstveni biznis, ali se znatno manje na to odlučuje zbog ograničenog pristupa kapitalu i institucionalnih barijera. U ranijim istraživanjima ove organizacije isticano je da je uloga banaka u finansiranju mladih ograničena, jer bez kolaterala teško dolaze do kredita. To se posebno odnosi na početne faze poslovanja, na mikropreduzeća mladih sa manje od pet zaposlenih. Njihovo finansiranje se uglavnom oslanjalo na sredstva EU i razvojne fondove poput EIB-a, EBRD-a i drugih finansijskih organizacija.

Pokušaji konceptualnog prilagođavanja – pojava digitalnih banaka

Banke u Srbiji i Evropi još u dovoljnoj meri ne koriste digitalne portfolije poput LinkedIna, GitHuba ili Behancea kao kreditni kriterijum, ali se finansijski sektor postepeno okreće proceni korisnika na osnovu digitalnih podataka i obrazaca ponašanja u online prostoru. Taj trend najbolje ilustruju fintech kompanije poput Revoluta i Klarna. Revolut je digitalna banka koja posluje putem aplikacije i nudi račune, plaćanja, razmenu valuta, štednju i kredite, pri čemu rizik procenjuje na osnovu potrošnje i finansijskog ponašanja u realnom vremenu. Klarna je fintech platforma poznata po mode-

lu „kupi sada, plati kasnije“. Omogućava odloženo plaćanje ili kupovinu na rate bez klasičnog kredita. Rizik procenjuje algoritamski, na osnovu podataka o online kupovini i „soft credit scoring“ modela.

Kapital i rad – svađa u najavi

U prethodnom procesu koji smo opisali stvara se lančani tok nepovoljnih ekonomskih događaja po mlade: Preduzetnička struktura dovodi do „sporijeg ekonomskog početka“, pa oni kasnije dolaze do nekretnine, sporije štede

i duže ostaju finansijski zavisni od porodice. Istovremeno raste nejednakost, jer porodično poreklo postaje sve važnije. Oni koji nasleđuju imovinu, kontakte ili podršku ulaze u ekonomsku trku sa manjim rizikom. Prema Eurostatu i RZS, Srbija ima jednu od najviših stopa vlasništva nad stanovima u Evropi, oko 88–89 odsto, ali oko 60–70 odsto mladih i dalje živi sa roditeljima, što ukazuje na kasno osamostaljivanje i otežan pristup tržištu nekretnina. Prema KOMS-u i RZS, u periodu 2023–2024, između 35 i 40 odsto zaposlenih mladih ima ugovor na neodređeno, oko četvrtine na određeno, dok 15–20 odsto radi bez formalnog ugovora, što ukazuje na visok udeo nesigurnih poslova. Veštačka inteligencija i digitalizacija ne smanjuju nužno vrednost mladih, ali menjaju logiku vrednovanja rada. Prednost imaju oni koji se prilagođavaju, kontinuirano uče i kombinuju različite vrste veština i znanja. Zato se ulaganje u mlade sve manje zasniva na formalnom obrazovanju, a sve više na sposobnosti adaptacije i snalaženja u dinamičnoj i tehnološki intenzivnoj ekonomiji. Te trendove trebalo bi da prepozna i finansijski sektor. Iako je profit primarni cilj banaka i osiguravača, način na koji vrednuju mlade utiče i na njihovu dugoročnu održivost. Treba razmišljati o povratnoj sprezi, jer upravo na toj generaciji počiva buduća ekonomska baza. Mlade zato ne treba posmatrati samo iz ugla njihovih ograničenja, već i potencijala, jer će upravo oni činiti osnovu buduće održivosti finansijskog sistema.

Digitalni portfolio

Digitalni portfolio postaje važan alat za finansijsku i kreditnu procenu mladih, jer dopunjuje klasične pokazatelje kada ne postoji radni staž ili kreditna istorija. Prikazuje produktivnost kroz projekte, freelance rad, sertifikate i profesionalni digitalni trag. Gradi se dokumentovanjem rezultata, povezivanjem platformi poput LinkedIna, GitHuba ili Behancea, preporukama klijenata i prikazom napretka kroz vreme, a ne samo putem završenih fakulteta i diploma. Banke ga još ne koriste kao standardni kriterijum, ali ga posredno uzimaju u obzir, pa postaje most između neformalnog rada i finansijskog sistema i potencijalni element buduće kreditne procene.

